

KSIĄŻKA

MOIM

PRZYJACIELEM

Rola książki w życiu dziecka

Wszystko, co we mnie dobre, zawdzięczam książce (Maksym Gorki)

Książka – dokument piśmienniczy, zapis myśli ludzkiej, raczej obszerny, w postaci publikacji wielostronicowej o określonej liczbie stron, o charakterze trwałym.

Książka towarzyszy dziecku już od najmłodszych lat życia i trudno nie docenić jej bogatego i wszechstronnego oddziaływania na jego rozwój w niemalże wszystkich jego aspektach. O jej walorach w procesie wychowawczym pisze M. Gorki: „Kochajcie książkę, ona ułatwi wam życie, po przyjacielsku pomoże zorientować się w pstry i burzliwej gmatwaniu myśli, uczuć, zdarzeń, ona nauczy was szanować człowieka i samych siebie, ona uskrzydla rozum i serce uczuciem miłości do świata, do człowieka”.

Książka dostarcza wiedzy o świecie, systematyzuje i uczy myślenia. Prowadzi do pojawiania się twórczego stosunku do otoczenia. Dzieje się tak od najwcześniejszych lat życia dziecka dzięki rodzicom, którzy są łącznikiem między nim a książką. Rodzice dostarczają dziecku tworzywa, jakim jest odpowiednia do wieku lektura zachęcają do czynnego oglądania (słuchania, nazywania), opowiadania. W miarę dorastania dziecka kształtują się coraz bardziej złożone formy poznania (myślenie przyczynowo - skutkowe, krytycyzm, twórcza wyobraźnia)

Aby dziecko mogło korzystać z książki w sposób twórczy, trzeba pomóc mu w dochodzeniu do samodzielnego wyboru tekstu, zachęcić do stawiania pytań i dzielenia się wrażeniami. W ten sposób rodzice i dzieci stają się aktywnymi partnerami podczas czytania, co sprawia im przyjemność i daje satysfakcję. Ponadto, dziecku zapewnia poczucie bezpieczeństwa i emocjonalnej bliskości z matką i ojcem.

Początkowo źródłem przeżyć emocjonalnych dla dziecka jest sytuacja czytania, a dopiero w dalszej kolejności źródłem przeżyć staje się treść czytanej książki. Dla uzyskania pożądanych efektów wychowawczych ważny jest starannie dobrany i przemyślany dobór książek do czytania, w zależności od wieku dziecka i jego rozwoju.

Przede wszystkim książka powinna być dla dziecka ciekawa, zrozumiała, zgodna z jego zainteresowaniami. Tematyka może być wspólna dla dzieci młodszych i starszych, ale o różnym stopniu trudności. Szata graficzna powinna przyciągać wzrok i uwagę.

Książki dla dzieci najmłodszych powinny mieć twarde okładki, nie muszą mieć dużo tekstu, mogą być przeznaczone do rozpoznawania przedmiotów, nazywania ich i opowiadania o czynnościach z nimi związanych. Treść powinna być bliska codziennemu doświadczeniu dziecka. Następnie mogą się pojawiać proste, krótkie opowiadania, historyjki stanowiące całość. Dorosły może czytać podpisy pod nimi lub je opowiadać i zachęcać dziecko do samodzielnego mówienia o tym, co widzi i o tym czego się domyśla. Kolejnym stopniem wtajemniczenia mogą być książki, w których dziecko jest aktywnym twórcą dalszej części historyjki.

Dobrym zajęciem rozwijającym dziecięcą wyobraźnię, pamięć i chęć aktywnego działania są wiersze i piosenki, a także wyliczanki i zabawy paluszkowe. Ich forma odpowiada szczególnej wyobraźni dzieci na rytm, rym i melodię. Innym typem lektury, ważnym przede wszystkim dla rozwoju systemu wartości i kształtowania pojęć moralnych, jest tajemniczy świat baśni. Dzięki niemu dziecko odkrywa pojęcie dobra i zła, winy i kary oraz zadośćuczynienia i nagrody. Poprzez identyfikację z baśniowym bohaterem może zaspokajać własne potrzeby, doznawać różnych uczuć.

Baśnie rozwijają wyobraźnię, umiejętności opowiadania i twórczość plastyczną. Rolą dorosłego jest z jednej strony stworzenie odpowiedniego klimatu bliskiego jej treści, z drugiej współuczestniczenie w przeżywaniu dziecka, danie mu wsparcia uczuciowego, płynącego z bliskiego i ciepłego kontaktu. Oprócz tradycyjnie znanych baśni Andersena czy braci Grimm zachęcam do czytania polskich baśni ludowych i innych krajów. Oprócz wartości wspólnych wszystkim baśniom zawierają one specyficzne dla danego narodu pierwiastki kulturowe oraz językowe.

Inne formy książkowe, z jakimi obcuje dziecko, to powieść dla dzieci, komiks a także książki przyrodnicze, historyczne, techniczne oraz encyklopedie. Należy pamiętać także o czasopiśmie dla dzieci, których urozmaicona treść i forma zawiera dodatkowo gry i zabawy umysłowe, takie jak: rebusy, zagadki, krzyżówki itp.

Oto kilka rad praktycznych:

1. Od najmłodszych lat dziecka twórzmy dobrą atmosferę dla wspólnego czytania. Nawet jeśli nasze dziecko opanowało już umiejętność czytania, nie pozostawiamy go samotnie z książką, gdy zgłasza potrzebę przeczytania mu czegoś.
2. Oprócz czytania w dowolnym momencie dnia warto mieć stały czas przeznaczony na ten cel, np. przed snem.
3. Pozwólmy dziecku wielokrotnie wracać do tej samej książki. Zdobywa ono w ten sposób doświadczenie powtarzalności zdarzenia, treści, towarzyszące mu uczucia. Ćwiczy pamięć.
4. Wyjaśniamy znaczenie trudniejszych terminów.
5. Podtrzymujemy zapoczątkowany przez dziecko dialog na temat tego, o czym czytamy, pojedynczych wątków lub swobodnych skojarzeń.
6. Jeśli dziecko przerywa nam czytanie, by porozmawiać na temat związany z lekturą, rozwijamy temat rozmowy spokojnie i w miarę potrzeby powróćmy do czytania.
7. Jeżeli dziecko przerywa nasze czytanie i zajmuje się czymś innym, ustalmy z nim czy rzeczywiście chce słuchać.
8. Rozmawiamy z dzieckiem o czytany utworze, ale bez natrętnego dydaktyzmu.

W opinii Hanny Ratyńskiej baśń czy opowiadanie, tak chętnie czytane i słuchane przez dzieci, spełniają również ważne zadania wychowawcze:

- Rozwija wrażliwość estetyczną, co pozwala otworzyć się dziecku na wartości, które niesie ze sobą literatura.
 - Wpływa na rozwój intelektualny. Baśnie czy opowiadania mogą stać się pewnego rodzaju „schematem porządkującym”, poszerzają możliwości poznania świata, doskonalą mowę (słownictwo, styl wypowiedzi, stronę gramatyczną), kształcą myślenie (procesy porównywania, analizy i syntezy, przyczyn i skutków) oraz ćwiczą pamięć i uwagę.
 - Kształtują wyobraźnię i postawę twórczą dziecka
 - Rozwijają życie emocjonalne, sferę uczuć, która ulega wzbogaceniu w kontakcie z książką.
- Dziecko przeżywa los wybranej postaci, bardzo mocno identyfikuje się z nią, co rozwija zdolności empatyczne

- Mają doniosłe znaczenie w dziedzinie wychowania społecznego, ponieważ pozwala zrozumieć innych ludzi i zachodzące między nimi interakcje, a także sprzyja procesowi utożsamiania z losami bohaterów. Zaspokaja to potrzeby wzorów zachowań, poczucie więzi społecznej.
- Wychowawca może też posłużyć się literaturą w kształtowaniu więzi rodzinnych, ukazując odpowiednie przykłady miłości i ciepła w relacjach między rodzicami i dziećmi. W wychowaniu rodzinnym może też wykorzystać wzory dobrze wykonanych obowiązków, postaw rodzicielskich, wzory ojca i matki.
- Literatura ma możliwość pogłębiania wrażliwości moralnej czytelnika, niezależnie od wieku.

Mam nadzieję, że tych kilka refleksji uświadomi rodzicom, że mimo "zabiegania" można poświęcić więcej uwagi dziecku. Rodzice mogą odkryć, jak wiele radości sprawia wspólnie czytana bajka, czas spędzony razem, a nie obok siebie. Maluch siedzący na kolanach mamy czy taty czuje się kochany, potrzebny i ważny. Po prostu – szczęśliwy.

Opracowała mgr Hanna Drozdowicz